

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Malaysia – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2018

I. SAMMANFATTNING

Malaysia är en federal konstitutionell monarki med ett parlamentariskt system. I maj 2018 skedde det första maktskiftet sedan Malaysia blev självständigt 1957. Regeringsskiftet har inneburit att respekten för de politiska och medborgerliga rättigheterna, främst yttrande- och mötesfrihet, har förbättrats. Många utmaningar återstår emellertid, särskilt för att stärka religionsfriheten och migranternas rättigheter, liksom för att förbättra situationen för minoriteter, urfolk, kvinnor och hbtq-personer. Malaysia har en positiv särbehandlingspolitik för majoriteten av befolkningen som är etniska malajer.

Regeringsskiftet har lett till ökad självständighet för myndigheter. Åklagarkammaren är av särskild betydelse, vars oberoende tidigare har varit starkt ifrågasatt vad gäller utredningen av försvinnanden och politiskt motiverade mord under tidigare regering.

Korruption förekom i högre utsträckning under den tidigare regeringen. Nuvarande regering har genomfört reformer för att stärka rättsväsendets och statliga tillsynsorgans oberoende.

Regeringen har aviserat att dödsstraffet ska avskaffas och infört ett moratorium så att dödsstraff tillsvidare inte verkställs.

Malaysia har ett tvådelat rättssystem. Ett sekulärt som baseras på lagar som antas av parlamentet och ett som baseras på sharialagar och som

endast gäller för muslimer. Shariadomstolarna fattar beslut om arvs- och familjerätt och i religiösa frågor som lyder under delstaternas rättsliga kompetens. Dessa frågor har således den federala regeringen begränsade möjligheter att reformera.

Det finns en systematisk underordning av muslimska kvinnor och flickor i Malaysia. En stor majoritet av de muslimska flickorna utsätts för könsstympning. Sharialagstiftning tillåter månggifte för muslimska män och att muslimska flickor under 16 år kan gifta sig.

Shariadomstol kan därtill döma muslimska män och kvinnor till spöstraff för utomäktenskapliga sexuella förbindelser eller för att ha druckit alkohol. Även allmän domstol kan döma män över 18 år till piskstraff med tyngre rotting.

Migrantarbetare befinner sig i många fall i en utsatt situation. Tvångsarbete, oetiska rekryteringsprocesser med skuldfällor som följd och passkonfiskering förekommer.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

Malaysia är en federal konstitutionell monarki. Landet är indelat i 13 delstater och tre federala territorier (Kuala Lumpur, den administrativa huvudstaden Putrajaya och ön Labuan). Rättsstatens principer samt grundläggande medborgerliga och politiska rättigheter skyddas i konstitutionen. Efter regeringsskiftet i maj 2018 har situationen vad gäller yttrande- och mötesfrihet – områden där det tidigare fanns betydande inskränkningar – förbättrats markant. Exempelvis har den själv censur som tidigare förekom i media upphört.

Under konstitutionen finns för vissa rättsområden två parallella rättssystem: ett sekulärt baserat på lagar som antas av parlamentet och ett, som endast gäller för muslimer, baserat på sharialagar. Alla etniska malajer, vilka utgör cirka 55 procent av befolkningen, definieras som muslimer i konstitutionen och omfattas inte av religionsfriheten. Muslimer omfattas av sharialagar inom arvs- och familjerätt och i religiösa frågor som lyder under delstaternas rättsliga kompetens. Delstaterna har rätt att stifta vissa lagar kopplade till sharialag, men dessa får inte strida

mot lagar stiftade på federal nivå. Lagarna kan skilja sig åt mellan olika delstater.

Överlag fungerar rättsväsendet väl i Malaysia. Landet rankades 2018 som 51 av 126 länder i World Justice Projects rättsstatsindex. Rättsväsendets och statliga tillsynsorgans oberoende och ansvarsutkrävande ifrågasattes i vissa ärenden under den tidigare regeringen. Politisk påverkan förekom när åklagarväsendets korruptionsutredningar om den statliga investeringsfonden 1MDB lades ned och riksåklagaren friade den tidigare premiärministern Najib från alla korruptionsanklagelser. Nuvarande regering har genomfört institutionella reformer för att stärka tillsynsorganens oberoende. Flera tillsynsmyndigheter, med ansvar för bland annat korruptionsbekämpning, valtillsyn och bevakning av mänskliga rättigheter, rapporterar nu direkt till parlamentet istället för premiärministerns kansli. Korruptionsanklagelserna mot den tidigare premiärministern Najib har återupptagits och ska nu prövas i domstol.

En särskild kommitté med rätt att utfärda icke-bindande utnämningsrekommendationer för domare till högre instanser inrättades 2011. Premiärministern beslutar om utnämningarna och måste få statschefens godkännande. Det malaysiska advokatsamfundet har tidigare kritiserat kommittén för att inte vara tillräckligt oberoende. Regeringen har dock ändrat reglerna för hur kommittémedlemmarna utnämns, något som välkomnats av advokatsamfundet.

Malaysia rankades som 61 av 180 länder i Transparency Internationals index för upplevd korruption 2018. Politisk korruption och korruption i myndighetsutövning förekommer. Antikorruptionsmyndigheten, Malaysia Anti-Corruption Commission, (MACC) ansvarar för att utreda misstänkta fall av korruption både i offentlig och privat sektor.

Malaysias kommission för mänskliga rättigheter (SUHAKAM) har till uppgift att bland annat ge råd och stödja regeringen i lagstiftningsfrågor samt att granska och pröva klagomål om brott mot mänskliga rättigheter. Kommissionen, som agerar relativt oberoende och ofta kritiskt mot regeringen, har dock ett begränsat inflytande och ingen verkställighetsförmåga. Istället är det upp till de enskilda myndigheterna

och departementen som klagomålen berör att följa upp av kommissionen konstaterade överträdelser.

Rättssäkerhet

Malaysias konstitution föreskriver allas likhet inför lagen och att misstänkta ska betraktas som oskyldiga till dess motsatsen bevisats. Polisen har en skyldighet att informera en anhållen person om rätten att konsultera ett juridiskt ombud och om rätten att kontakta sin familj. Det finns uppgifter om att polisen brister i sin informationsplikt, särskilt i de fall då den anhållne inte talar malajiska eller engelska. Rättegångar är offentliga men undantag görs i vissa enskilda fall.

Det görs inga skillnader mellan mäns och kvinnors tillgång till det sekulära rättsväsendet. Alla malajer definieras i konstitutionen som muslimer och omfattas därmed av sharialag avseende arv och familjerättsliga frågor. Enligt sharialag värderas en kvinnas vittnesmål endast som hälften av en mans. De två rättssystemen kommer ibland i konflikt med varandra. I ett uppmärksammat mål 2018 ändrade den malaysiska högsta domstolen en av shariadomstolen meddelad dom i en vårdnadstvist. Högsta domstolens avgörande innebär att båda vårdnadshavarnas samtycke krävs för att ändra ett barns religion.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Bland annat Human Rights Watch har rapporterat att det förekommer att staten underlåter att utreda anklagelser mot myndigheter, främst vad gäller övergrepp i samband med polisiära frihetsberövanden och mot personer i fängelse. Sedan regeringsskiftet i maj 2018 har förekomsten av liknande övergrepp minskat. Polismisshandel eller polisiära ingripanden, även de som orsakat dödsfall, leder sällan till fällande dom. Polisen åtnjuter en hög grad av straffrihet. Statens vilja att åtala högre tjänstemän har ifrågasatts av Transparency International. I september 2018 meddelade premiärminister Mahathir Mohamad att tillsynsmyndigheten Enforcement Agencies Integrity Commission (EAIC) ska omstruktureras. Den ska omvandlas till Independent Police Complaints and Misconduct Commission (IPCMC) med mer långtgående befogenheter att utreda och vidta åtgärder mot poliser som använder oegentliga metoder.

År 2015 uppdagades en korruptionsskandal kring den statliga investeringsfonden 1MDB, som då hade skulder på motsvarande cirka 10 miljarder USD. Enligt medieuppgifter överfördes drygt 680 miljoner USD till den dåvarande premiärministern Najibs privata bankkonto. Alla malaysiska korruptionsutredningar gällande 1MDB lades ner 2015 och dåvarande riksåklagaren friade premiärministern i januari 2016. Efter nuvarande regerings tillträde har dock korruptionsutredningarna och åtal mot Najib återupptagits.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Kungen är statschef och uppdraget roterar mellan de nio sultanerna vart femte år. Kungen har främst ceremoniella funktioner, men är också överbefälhavare och måste bland annat formellt godkänna viktiga lagförslag och utnämningar. Av Malaysias 13 delstater är 9 ärftliga sultanat medan övriga 4 styrs av en guvernör utsedd av kungen.

Parlamentet består av två kamrar: senaten och representanthuset. Varje delstat har ett delstatsparlament och en delstatsregering ledd av en så kallad *Chief Minister*. Allmänna val hålls senast vart femte år. Valsystemet bygger enligt brittisk modell på majoritetsval i enmansvalkretsar. Politisk pluralism råder. I regeringskoalitionen ingår totalt fem partier och det finns elva oppositionspartier representerade i parlamentet. I vissa partier krävs särskild etnisk tillhörighet för medlemskap. Kommunistpartiet är förbjudet. Enmansvalkretsar och höga depositionsavgifter för parlamentskandidater utgör begränsningar för politiskt arbete.

Valresultatet 2018 var historiskt då det dittillsvarande statsbärande malajnationalistiska partiet United Malays National Organisation (UMNO) och den av UMNO ledda regeringskoalitionen Barisan Nasional (BN) förlorade regeringsmakten för första gången sedan Malaysias självständighet 1957. Den segrande koalitionen i valet, Pakatan Harapan (PH), består av två malajdominerade partier (Parti Pribumi Bersatu Malaysia, PPBM och Parti Amanah Negara, PAN) och två mer sekulärt orienterade partier (Parti Keadilan Rakyat, PKR och Democratic Action Party, DAP).

Trots att koalitionen PH kom att segra i valet hade valen till det federala parlamentet och till delstatsförsamlingarna på olika sätt riggats till förmån för den sittande UMNO-ledda BN-regeringen. Omritade valkretsar hade skräddarsytt för att optimera förutsättningarna för BN-kandidaterna. Därutöver agerade statliga institutioner och myndigheter till förmån för sittande regering genom att exempelvis avslå oppositionspartiernas ansökan om att registrera PH som en politisk koalition. Den lag mot ”falska nyheter” som hastigt antogs inför valet har vidare ansetts vara ett sätt att stävja regeringskritiker. Den officiellt självständiga valkommissionen löd under premiärministerns kansli och agerade påtagligt partiskt till förmån för sittande BN-regering både före och under valkampanjen, till exempel genom ändrad valkretsindelning, godtycklig diskvalificering av kandidater och oförmåga att agera mot valförseelser.

I samband med den nya regeringens tillträde släpptes den före detta oppositionsledaren Anwar Ibrahim ur fängelse och benådades av kungen. Han dömdes 2015 till fem års fängelse för sodomi – något som de flesta bedömare betraktar som en politiskt motiverad dom.

Omkring 18 procent av regeringsmedlemmarna och 14 procent av parlamentsledamöterna är kvinnor. Regeringen vill uppnå minst 30 procent kvinnor på alla politiska nivåer till år 2020, men en handlingsplan för detta saknas.

Det civila samhällets utrymme

Civilsamhällesorganisationer kan överlag verka fritt. För att vara lagliga måste organisationer registreras och regeringen har rätt att avregistrera organisationer som bryter mot de lagar som reglerar bildande av icke-kommersiella föreningar och organisationer. De problem som fanns för civilsamhälles- och människorättsorganisationer att registrera sina organisationer, samt den övervakning de erfor under föregående regering tycks ha upphört och många civilsamhällesorganisationer uppger att deras situation har förbättrats. Studenter fick tidigare inte bedriva politisk verksamhet på universiteten, men i november 2018 föreslog regeringen en ändring i universitetslagen som möjliggör detta. Enligt Amnesty International Malaysia har 90 procent av åtal mot

människorättsaktivister och före detta oppositionspolitiker lagts ned sedan den nya regeringen tillträtt och de som varit frihetsberövade har frigivits.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Det finns inga uppgifter om att politiska mord eller utomrättsliga avrättningar förekommit under 2018. Dessförinnan förekom enstaka fall av påtvingade försvinnanden, där kristna präster och människorättsaktivister bortförts, liksom politiskt motiverade mord. Det senaste omtalade fallet från 2017 gäller pastorn Raymond Koh, som kidnappades på öppen gata i Kuala Lumpur av, vad polisen misstänker, en islamistisk grupp. Han är alltjämt försvunnen.

I Malaysia kan allmän domstol döma män över 18 år till piskning med tyngre rotting som tillfogar betydande kroppsskada. Denna typ av spöstraff kan utdömas för ett 60-tal brott såsom människohandel, kidnappning, narkotikainnehav, våldtäkt och rån. Shariadomstol kan döma muslimska män och kvinnor till spöstraff för utomäktenskapliga sexuella förbindelser eller för att ha druckit alkohol. Spöstraff under sharialag är inte ämnad att tillfoga kroppsskada utan snarare att förödmjuka den straffade. Spöstraff av personer under 18 år förbjöds när den nya lagen om barns rättigheter trädde i kraft i juli 2016. Regeringen hade som vallöfte att ratificera konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Detta har stött på motstånd då det finns farhågor hos vissa att spöstraff inom sharialag då måste förbjudas.

Human Rights Watch rapporterade 2018 att det förekommit att polis använt tortyr och misshandel mot personer misstänkta för brott. Enligt uppgifter från SUHAKAM avled 284 personer i polisförvar mellan år 2000 och år 2016. I samtliga fall utom två uppgavs dödsorsakerna vara hälsokomplikationer och tidigare hälsoproblem, medan de två resterande fallen uppgavs bero på skador från polisvåld. Organisationen Lawyers for Liberty menar dock att det finns anledning att tro att antalet dödsfall orsakade av våld under polisförvar kan vara högre, ett påstående de

baserar på egeninsamlade vittnesmål. Den nya regeringen ämnar följa uppmaningar från människorättsorganisationer att inrätta en oberoende kommission med befogenhet att ta emot klagomål om och utreda polisvåld.

Dödsstraff

I oktober 2018 meddelade regeringen att den hade för avsikt att presentera en lagreform för avskaffandet av dödsstraffet – vilket ännu inte har skett. Ett moratorium gäller tills vidare.

Den malaysiska strafflagen innehåller idag 14 brott som kan medföra dödstraff. Bland brotten finns till exempel olika narkotikabrott, avfyran av skjutvapen samt kidnappning. Då siffror på hur många dödstraff som verkställs i Malaysia varje år inte är tillgängliga för allmänheten är det svårt att veta exakt hur många som har avrättats. Enligt rapportering i media verkställdes 35 dödstraff mellan 2007 och 2017. I juni 2018 var 1 267 personer dömda till döden.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Godtyckliga frihetsberövanden har förekommit under tidigare regeringar, enligt bland annat FN:s arbetsgrupp mot godtyckliga frihetsberövanden. Det finns inga uppgifter om att dessa fortsatt under nuvarande regering.

Enligt Security Offences Special Measures Act (SOSMA) kan misstänkta för säkerhetsbrott hållas häktade upp till 28 dagar utan rättslig prövning. Lagen medger även frihetsberövande utan möjlighet till kommunikation med omvärlden i upp till 48 timmar samt att hemliga vittnen och annan information utan redovisade källor åberopas i domstol. SOSMA används i huvudsak mot misstänkta terrorister men har i två kända fall, före regeringsskiftet, också använts för att häkta personer misstänkta för aktivitet som ”skadar den parlamentariska demokratin”.

Antivåldslagen Prevention of Crime Act (POCA) möjliggör frihetsberövanden upp till 60 dagar, som därefter kan förlängas två år i taget, utan rättegång. År 2015 trädde antiterrorismlagen Prevention of Terrorism Act (POTA) i kraft. Lagen möjliggör frihetsberövande upp till två år utan rättslig prövning som därefter kan förlängas med två år i taget.

Lagen möjliggör även polisövervakning i upp till fem år. Besluten kan inte heller överklagas.

År 2016 antogs en lag om ett nationellt säkerhetsråd National Security Council (NSC). Rådet leds av premiärministern som har rätt att utlysa undantagstillstånd inom områden som bedöms utgöra en säkerhetsrisk. Om ett område klassificeras som ett säkerhetsområde ges säkerhetsstyrkor rätt att frihetsberöva personer utan häktningsorder, införa utgångsförbud, stoppa och visitera människor, utföra husrannsakan samt beslagta mark, fastigheter eller ägodelar. Säkerhetsstyrkorna har rätt att använda det våld som är "rimligt och nödvändigt" för att vidmakthålla den nationella säkerheten. Flera civilsamhällesorganisationer har bland annat kritiserat att det nationella säkerhetsrådet givits så omfattande maktbefogenheter, till exempel att fatta beslut om att förklara en plats som ett säkerhetsområde eller befogenheter att frihetsberöva personer. Rådets beslut fattas med full sekretess och kan inte överklagas.

Den nya PH-regeringen gick till val på att upphäva flera repressiva lagar såsom SOSMA, antivåldslagen, uppviglingslagen och dessutom det nationella säkerhetsrådet. Ett tillfälligt moratorium avseende tillämpningen av dessa lagar har implementerats. Till följd av oroligheter som bröt ut vid en planerad omplacering av ett hinduiskt tempel i november 2018 lyftes dock moratoriet, under villkoret att det endast ska användas när den allmänna ordningen är hotad. En översyn av aktuella lagar har initierats och lagarna har de facto inte tillämpats sedan regeringsskiftet.

Resebegränsningar förekommer då delstaterna Sarawak och Sabah har egna bestämmelser om inresor, vilket innebär att även malaysiska medborgare måste uppvisa pass eller id-kort. Dessa begränsningar uppmärksammades 2016 då bland annat oppositionsledare hindrades från att resa från Kuala Lumpur till Sarawak inför ett fyllnadsval.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Rätten till yttrande- och pressfrihet är skyddade i konstitutionen, men kan begränsas om landets säkerhet eller allmänna ordning anses hotad. Malaysia rankas som 145 av 180 länder i Reportrar utan gränsers

pressfrihetsindex 2018. Enligt Human Rights Watch har yttrande-, press- och informationsfriheterna dock stärkts dramatiskt sedan regeringsskiftet i maj 2018. Riksåklagaren har till exempel lagt ned alla politiskt motiverade åtal mot aktivister och politiker som motsatt sig den tidigare regeringen.

Inför allmänna valen i maj 2018 intensifierades begränsningarna av yttrande- och pressfriheten. Den lag mot "falska nyheter" som hastigt antogs inför valet skraddarsyddes för att bland annat stävja oppositionens möjligheter att uttrycka sig kritiskt mot regeringen. Enligt Human Rights Watch hade lagstiftningen medvetet utformats på ett sätt som gav maximal möjlighet för regeringen att åtala kritiker av regeringen eller partiet UMNO. I augusti 2018 gjorde den nya regeringen ett försök att upphäva lagen om falska nyheter. Förslaget röstades igenom i underhuset men röstades ned av senaten.

Lagen om uppvigling omfattar brott som uppvigling mot regeringen eller kungen, uppmaning att störta regeringen på annat än demokratiskt sätt, uppmuntran till hat eller förakt av domstolsväsendet eller anstiftan av rasmötsättningar. Lagen har sedan 2014 i allt större utsträckning använts mot meningsmotståndare. Även multimedialagen, lagen om fredliga sammanslutningar och strafflagen användes av den förra regeringen för att begränsa utrymmet för kritik av regeringen och statliga myndigheter. Den nya regeringen hade som vallöfte att upphäva de delar av lagen om uppvigling och fredliga sammanslutningar som kan användas för att förtrycka politisk opposition. Efter den nya regeringens tillträde har det dock rapporterats om minst tre fall där personer åtalats under uppviglingslagen, för att ha förolämpat det malaysiska kungahuset.

Politiska partier och individer kopplade till den tidigare regeringskoalitionen äger eller kontrollerar en majoritet av nästan all tryckt media, radio och tv. Den själv censur som tidigare förekom har minskat och oppositionen begränsade medieutrymme har vidgats efter regeringsskiftet.

Internet används brett och frekvent i Malaysia. Enligt Världsbanken beräknas 80 procent av befolkningen ha tillgång till internet. Multimedialagen förbjuder information som anses oanständig, hotande

eller stötande och har använts av regeringen för att stänga ned hemsidor. En särskild kommission har befogenhet att reglera innehållet på internet. Kommissionen blockerade flera hemsidor under 2016, inklusive nättidningarna Malaysian Insider, Medium och Asia Sentinel.

Lagen om publiceringstillstånd möjliggör förbud av tryckning, försäljning och distribution av tidningar som innehåller material som bedöms hota den allmänna säkerheten, väcka oro hos allmänheten eller vara skadligt för ordning, säkerhet eller moral. Hundratals böcker som anses ha skadligt innehåll har förbjudits. Under perioden januari–april 2016 förbjöds 27 böcker enligt människorättsorganisationen SUARAM. De flesta förbjudna böckerna är relaterade till islam, men även etnicitet, droger och sex. Utländska media och filmer censureras, främst gällande sexuellt innehåll.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

I konstitutionen skyddas mötes- och föreningsfriheten, men i praktiken finns betydande begränsningar. Polisen har inte rätt att förbjuda demonstrationer, men lagen om fredliga sammanslutningar kräver att de anmäls till polisen minst tio dagar i förväg som även kan ställa villkor och införa restriktioner avseende genomförandet. Personer som deltagit i demonstrationer har dock i efterhand gripits, förhörts och åtalats för detta. Förekomsten av politiska möten och demonstrationer var därför generellt låg under den tidigare regeringen. Inför valet 2018 förekom regelbundna arresteringar av personer som ansågs bryta mot lagen om fredliga sammanslutningar. Det finns inga uppgifter om liknande gripanden sedan regeringsskiftet.

Arbetsstagarorganisationer får i princip verka fritt. Fackföreningar verkar inte nationellt utan lokalt, vilket innebär att konflikter och strejker förekommer på arbetsplatsnivå.

Religions- och övertygelsefrihet

Konstitutionen garanterar religionsfrihet men föreskriver samtidigt att islam är statsreligion. Det är olagligt för en muslim att avsäga sin tro (apostasi) eller konvertera till en annan religion. Av befolkningen är cirka 61 procent sunnimuslimer, 20 procent buddhister, 9 procent kristna, 6

procent hinduer och 3 procent övriga. Såväl muslimska som de största buddhistiska, kristna och hinduiska högtiderna är nationella helgdagar i Malaysia. Enligt konstitutionen faller sharialag under delstaternas kompetens, med undantag av de federala territorierna. Sultanerna har befogenheter att besluta i islamiska religiösa frågor i respektive delstat, vilket bland annat innebär att de utser domare i delstatens shariadomstolar. Shiaislam erkänns inte.

Det finns särskilda myndigheter för islamiska frågor, på federal- och delstatsnivå, som ansvarar för upprätthållande av sharialagstiftningen. Tillstånd kan bland annat medges för tjänstemän att utföra räder av privata och offentliga byggnader för att kontrollera till exempel alkoholkonsumtion, utmanande klädsel, hasardspel, förbjudna böcker och för nära umgänge med det motsatta könet bland muslimer.

Eftersom islamiska religiösa frågor regleras på delstatsnivå varierar reglerna i olika delstater. I Kelantan och Terengganu är det olagligt att vara ateist sedan 1993 respektive 2002, men ingen har hittills dömts eftersom riksåklagaren fastställt att dessa delstatslagar strider mot konstitutionen.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Malaysia har ratificerat sex av ILO:s åtta centrala konventioner. Efter att konventionen om förbud mot tvångsarbete sades upp 1990 är dock endast fem av dessa sex ratificerade konventioner i kraft. Konventionerna om föreningsfrihet och om icke-diskriminering i arbetslivet har inte ratificerats.

Enligt anställningslagen får ingen kvinna avskedas under pågående föräldraledighet. Studier har visat att malaysiska kvinnor generellt har 7,6 procent lägre lön än malaysiska män. När deltidsarbete tas med i beräkningen blir skillnaden elva procent. Inom tillverkningsindustrin är lönegapet 33 procent och i serviceindustrin 8 procent. Anställningslagen ger kvinnor i privat sektor rätt till 60 dagars betald föräldraledighet och kvinnor i offentlig sektor 90 dagar. Statsanställda kvinnor har dessutom

rätt till fem års obetald föräldraledighet. Det är vanligt att kvinnor lämnar arbetsmarknaden när de bildar familj.

Malaysia införde minimilön år 2013 som sedan december 2018 uppgår till 1 050 ringgit per månad. Enligt arbetslagstiftningen ska normal arbetstid inte överstiga åtta timmar per dag, eller 48 timmar per vecka, och varje vecka ska innehålla en vilodag. Enligt fackföreningsförbundet Malaysian Trades Union Congress är det dock vanligt förekommande med arbetsdagar om 12, 14 och 18 timmar i servicesektorn – särskilt inom de sektorer där utländsk arbetskraft förekommer. Strejkrätt finns.

Enligt lagen om barn och unga personer är anställning av barn under 15 år förbjudet, men lagen tillåter undantag såsom lätt arbete i familjeföretag eller arbete i skolor eller utbildningsinstitutioner. Lagen föreskriver att barn i sådana undantagsfall inte får arbeta mer än sex timmar per dag, mer än sex dagar i veckan eller på natten. Det finns uppgifter om att barnarbete förekommer inom bland annat jordbruks- och plantagesektorerna, men även i små familjeföretag.

Antalet utländska gästarbetare uppskattas till drygt två miljoner, vilket motsvarar cirka 15 procent av den totala arbetskraften. Därtill finns ett stort antal personer som förvärvsarbetar utan legalt arbets- eller uppehållstillstånd som uppskattas till minst två miljoner personer. Dessa arbetar främst i byggnads-, palmolje- och tillverkningsindustrin. Människorättsorganisationer har rapporterat om särskilt svåra arbetsförhållanden bland underleverantörer i tillverkningen av gummihandskar, bland annat uteblivna löner, påtvingad övertid och att gästarbetare fått sina pass konfiskerade.

Hushållsanställda, vilka mestadels är kvinnor, är särskilt utsatta eftersom de inte omfattas av anställningslagen.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Malaysias hälsovård bedrivs till största del i offentlig regi och är kraftigt subventionerad för malaysiska medborgare. Regeringen avdelar årligen cirka fyra procent av landets BNP till hälsovård. Överlag är hälsovården god och läkarkåren har hög kompetens, framförallt i städerna. Hälsovården är icke-diskriminerande och alla grupper har tillgång till

sjukvård. Malaysia har satsat på förebyggande hälsovård sedan självständigheten 1957 med goda resultat.

Idag har 98 procent av befolkningen tillgång till rent vatten. Barnadödligheten är 12 per 1 000 födselar och mödradödligheten är 40 dödsfall per 100 000. Livslängden uppskattas till 73 år för män och 78 år för kvinnor. Amerikanska CIA:s *Factbook* uppskattar antalet personer som levde med hiv i Malaysia år 2017 till 87 000, vilket är en minskning med 53 procent sedan 2002.

Abort är olagligt, med undantag vid fara för kvinnans liv eller hennes fysiska eller mentala hälsa. För muslimska kvinnor krävs även ett godkännande från mannen för att få utföra en abort. Sexuella förbindelser för muslimer är endast lagliga inom äktenskapets ramar. Sedan år 2011 förekommer viss sex- och samlevnadsundervisning i skolorna, men den är på grund av religiösa influenser begränsad. Kunskapen om frågor relaterade till sex och samlevnad är låg. Preventivmedel finns enkelt tillgängliga. Mödra- och förlossningsvården fungerar väl.

Flyktingar registrerade hos UNHCR har rätt till sjukvård till reducerad kostnad. Personer som saknar medborgarskapshandlingar eller id-handlingar har inte tillgång till subventionerad offentlig sjukvård (med undantag för akut sjukvård).

Rätten till utbildning

Utbildning är gratis, obligatorisk och tillgänglig för alla via den sexåriga grundskolan. Det saknas dock mekanismer som upprätthåller den obligatoriska skolnärvaron för alla elever. Allmänna skolor är vidare inte tillgängliga för barn till flyktingar eller papperslösa, vare sig de är registrerade hos UNHCR eller inte.

Omkring 96 procent av alla barn mellan sju och tolv år går i skolan. Totalt 71 procent av flickorna och 66 procent av pojkarna fortsätter sin utbildning mellan 13 och 19 år. Läskunnigheten är enligt Unesco cirka 95 procent för vuxna. Skolorna är till viss del etniskt segregerade, dels till följd av språk och dels till följd av den islamisering av det offentliga skolväsendet som ägt rum de senaste decennierna. Denna förändring av

skolväsendet har lett till att många, framförallt icke-muslimer men även muslimer, har lämnat de offentliga skolorna.

Flickor och pojkar har samma rätt och tillgång till utbildning. Upp till universitetsnivå är andelen flickor och pojkar i skolan relativt jämn. På universiteten är cirka 60 procent av studenterna kvinnor och 40 procent män. Det är framför allt barn som tillhör vissa urfolk och barn till migranter som inte deltar i eller fullföljer den obligatoriska utbildningen.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Malaysias snabba ekonomiska utveckling har medfört bättre levnadsvillkor för många malaysier. Malaysia rankades år 2017 som 57 av totalt 189 länder i UNDP:s index för mänsklig utveckling. Andelen arbetande personer som lever under fattigdomsgränsen (mindre än 3,1 USD i köpkraftsparitet per dag) är 1,1 procent.

Malaysia präglas dock av stora inkomstklyftor. Levnadsstandarden skiljer sig avsevärt mellan stad och landsbygd, och personer som tillhör urfolk är särskilt utsatta. Inkomstskillnaderna har ökat mellan 2008 och 2015. Den genomsnittliga månadsinkomsten år 2017 var 2 880 ringgit (cirka 6 600 SEK).

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Könsdiskriminering är förbjudet enligt konstitutionen. På familjerättens område åtnjuter muslimska män och kvinnor dock inte samma rättigheter. Sharialagstiftning tillåter månggifte för muslimska män och kvinnor diskrimineras bland annat vid äktenskapsskillnad och arv. Vid arv efter en förälder ärver till exempel en syster mindre än sin bror förutsatt att ingen av dem har egna barn.

Women's Aid Organisation och Joint Action Group for Gender Equality lyfter fram förekomsten av kvinnlig omskärelse och könsstympning som ett problem för muslimska kvinnor där cirka 90 procent uppges vara omskurna. Beslutet att omskära en flicka tas oftast av modern med hänvisning till religiösa krav. Den vanligaste formen av kvinnlig omskärelse i Malaysia utgörs av en mer rituell procedur genom prickning

eller snittning av könsorganet. Den tidigare regeringen ansåg att det religiösa påbud om omskärelse som utfärdats var obligatoriskt för alla muslimska flickor att följa och att den "oskadliga" proceduren inte kunde betraktas som kvinnlig könsstympning. Den nuvarande regeringen ansåg i samband med UPR-granskningen i november 2018 att den omskärelse som utfördes av läkare under kontrollerade förhållanden var en kulturell sedvänja och inte kunde anses vara kvinnlig könsstympning.

Straffet för våldtäkt är fängelse i högst 20 år. Våldtäkt inom äktenskap är inte brottsbelagt om den ena parten inte bedöms skada den andra. Mellan 2002 och 2014 togs enligt inrikesdepartementet 16 procent av rapporterade våldtäktsfall till domstol och mindre än 3 procent ledde till fällande dom. Polis och rättsvårdande myndigheter har kritiserats av kvinnorättsorganisationer för bristande implementering av de lagar som ämnar skydda kvinnor mot våld. Våld mot kvinnor i hemmet är straffbart med högst två års fängelse och böter vid upprepade brott. Enligt kvinno- och familjdepartementet förekom 57 519 fall av våld mot kvinnor mellan 2010 och mars 2017. Malaysia har infört en modell kallad One Stop Crisis Centre (OSCC) som kombinerar klinisk vård och preventiva åtgärder för personer utsatta för våld och sexuella övergrepp på över hundra statliga sjukhus. Det är en modell som enligt UN Women varit mycket framgångsrik.

Malaysia har reserverat sig mot artikel 16 i FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor som berör kvinnors och mäns lika rättigheter i fråga om äktenskap, skilsmässa och vårdnad av barn. Reservationen görs med motiveringen att dessa frågor faller under sharialag.

Kvinnor är underrepresenterade på högre politiska poster och i ekonomiskt beslutsfattande. Andelen kvinnor på chefspositioner i näringslivet är 26 procent. Andelen företag som drivs eller ägs av en kvinna uppgår till 13 procent. Andelen kvinnor i bolagsstyrelser i de hundra största börsnoterade bolagen är 18 procent. Det finns ingen jämställdhetslagstiftning som på ett substantiellt sätt bidrar till jämställdhet i det offentliga såväl som privata livet. Ett lagförslag om jämställdhet mellan män och kvinnor är under utarbetande.

Barnets rättigheter

Det finns 9,4 miljoner barn under 18 år i Malaysia, vilket motsvarar 29,4 procent av befolkningen. Den goda ekonomiska utvecklingen de senaste 30 åren har gynnat barn och ungdomar. Antalet barn som fått tillgång till utbildning och sjukvård har ökat kraftigt, men de regionala skillnaderna är fortfarande stora.

Ett barn som föds i Malaysia får automatiskt medborgarskap om en förälder är medborgare. Om barnet föds utomlands får det malaysiskt medborgarskap om fadern är malaysier. Däremot saknas lagreglering för barn som föds utomlands med en malaysisk moder och en utländsk fader vilket har lett till ett stort antal obehandlade medborgarskapsansökningar. Malaysiska myndigheter registrerar inte barn till papperslösa, statslösa eller oregistrerade flyktingar. Enligt UNHCR fanns år 2018 cirka 42 480 barn registrerade som flyktingar i Malaysia. Om ett barn inte registreras kan det nekas utbildning, sjukvård och andra sociala tjänster.

Kommersiell sexuell exploatering av barn förekommer. En person som gjort sig skyldig till människohandel i syfte att sexuellt exploatera barn kan dömas till fängelse i högst 20 år. Barnprostitution förekommer. År 2017 godkändes ett lagförslag som förbjuder barnpornografi och sexualbrott på internet samt inrättar en specialdomstol för att påskynda hanteringen av dessa brott. Barn- och skolaga är inte kriminaliserat i Malaysia.

Minimiåldern för att ingå äktenskap är 18 år för män och 16 år för kvinnor, men muslimer under 16 år kan få särskilt tillstånd av shariadomstol att gifta sig. Barnäktenskap förekommer således och är i vissa fall lagligt. Den malaysiska staten tillhandahåller inte någon offentligt tillgänglig statistik om barnäktenskap. Enligt en FN-rapport från 2010 ska dock 82 000 gifta flickor i Malaysia vara mellan 15 och 19 år. Ett giftermål mellan en 41-årig man och en elvaårig flicka blev mycket uppmärksammat i Malaysia under hösten 2018 och ledde till krav på åtgärder för att bättre skydda barn. Premiärministern har uppmanat alla delstater att höja minimiåldern för äktenskap mellan muslimer till 18 år. Delstaten Selangor har hittills varit den enda delstaten som gjort detta,

medan delstaterna Penang och Sarawak har meddelat att de ämnar göra detsamma.

Ministeriet för kvinnor, familj och samhällsutveckling har lagt fram ett förslag om att inrätta en särskild barnkommissionär som ska arbeta under SUHAKAM.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Befolkningen i Malaysia utgörs av 62 procent bumiputra (malajer och urfolk i Sarawak och Sabah), 21 procent kinesiska malaysier, drygt 6 procent indiska malaysier, 1 procent övriga och 10 procent utländska medborgare.

Sedan de så kallade raskravallerna år 1969 finns en positiv särbehandlingspolitik till förmån för den malajiska folkgruppen, så kallade bumiputras, och urfolk från Sabah och Sarawak. Politiken antogs för att bryta den tidigare diskriminering som förekommit och den kinesiska minoritetens starkt dominerande ställning i ekonomin. Detta innebär att personer från bumiputra främjas vid bland annat statsanställningar, banklån och subventionerade bostäder. Anställda inom statlig sektor domineras av malajer. Vidare åtnjuter bumiputraföretag särskilda privilegier i samband med statliga offentliga upphandlingar. Dessa privilegier för bumiputra är djupt rotade i det politiska systemet.

Malaysias urfolk, som består av flera olika folkgrupper, är den mest ekonomiskt eftersatta gruppen. I vissa fall saknar barnen födelsebevis vilket omöjliggör skolgång. Många av de barn som går i skolan slutar i förtid. I Sarawak och Sabah finns över 50 urfolk. Skogsavverkningen, både illegal och legal, har inkräktat på urfolkens traditionella hemvist. Situationen har förbättrats efter regeringsskiftet, men är komplicerad i och med att markfrågor faller under delstatlig kompetens. Skogsskövling och avverkning har enligt Amnesty International innefattat omfattande kränkningar av urfolkens rättigheter.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Det finns ingen lagstiftning som förbjuder homosexualitet. Däremot är strafflagstiftningen utformad på ett sätt som i praktiken innebär att

sexuella handlingar mellan män, oavsett religion, är olagliga och kan bestraffas med piskning samt fängelse i upp till 20 år. Lagföring sker i sekulär domstol. Sexuellt umgänge mellan icke-muslimska kvinnor är inte straffbelagt. Transpersoner kan åtalas för "oanständigt beteende" eller "antastande med omoraliskt syfte" och dömas till böter eller högst tre månaders fängelse. Gripanden, trakasserier, och våld mot transpersoner är förekommande. Så kallad "*cross dressing*" är kriminaliserat i de flesta av Malaysias 13 delstater. Även om en viss liberalisering har skett i samhället är synen på homosexualitet fortsatt starkt negativ och sexuella relationer mellan personer av samma kön är normalt socialt oacceptabelt. Den statliga filmcensurmyndigheten censurerar alla homosexuella karaktärer på film såvida de inte "omvänds" till heterosexuella under filmens gång.

Särskild lagstiftning som förbjuder våld baserat på sexuell läggning saknas. I ett uppmärksammat rättsfall i augusti 2018 dömdes två lesbiska kvinnor i delstaten Terengganu, som styrs av det islamistiska partiet PAS, till piskstraff och böter för otillåtet sexuell umgänge, något som rönt stark kritik bland människorättsorganisationer.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Malaysia beviljar inte asyl eller flyktingstatus till flyktingar. Officiellt finns därför inga flyktingar i Malaysia, utan bara utländska medborgare som antingen vistas lagligt eller olagligt i landet.

Människorättsorganisationer har efterfrågat nationell lagstiftning som stärker rättigheterna för de flyktingar som befinner sig i Malaysia.

UNHCR har kontor i Malaysia och hanterar mottagande, registrering och prövning av status för de flyktingar som kommer till Malaysia. Inte heller de som fått flyktingstatus av UNHCR erkänns officiellt som sådana av malaysiska myndigheter. Regeringen tillåter inte UNHCR-registrerade flyktingar att arbeta. År 2018 fanns drygt 164 000 registrerade flyktingar, varav 87 procent kom från Myanmar, bland annat 89 000 rohingyer, och övriga från Sri Lanka, Pakistan, Somalia, Syrien, Irak, Jemen, Palestina och Iran. UNHCR ger även stöd till flyktingar vad gäller hälsovård, utbildning, finansiellt stöd och rådgivning. UNHCR har periodvis haft svårt att verka i Malaysia.

Den malaysiska regeringen driver återkommande kampanjer för att lokalisera och gripa illegala immigranter. Spöstraff, i vissa fall kombinerat med fängelse i upp till fem år eller böter följt av utvisning, utdöms för illegal vistelse i Malaysia.

Det uppskattas finnas drygt två miljoner arbetsmigranter i Malaysia. Uppgifter finns om arbetsgivare som beslagtar utländska arbetares pass, inte betalar lön och på andra sätt utnyttjar dessa personer. Hushållsanställda och plantagearbetare framhålls som de mest utsatta grupperna.

Nuvarande regering har i sitt valmanifest utlovat att ratificera 1951 års flyktingkonvention så att flyktingar som flyr från krigsdrabbade länder ska få hjälp när de kommer till Malaysia. I ett uppmärksammat fall från oktober 2018 skickades en grupp muslimska Uighur-flyktingar till Turkiet, trots en begäran om utlämning från Kina.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Varken Malaysias konstitution eller andra lagar förbjuder uttryckligen diskriminering på grund av fysisk eller psykisk funktionsnedsättning. Enligt lag har personer med funktionsnedsättning rätt till tillgänglig kollektivtrafik, boende, utbildning, anställning och hälsovård. Det finns dock inga mekanismer för hur dessa rättigheter ska utkrävas i praktiken. Regeringen subventionerar köp av lokaltillverkade bilar och motorcyklar anpassade för personer med funktionsnedsättning med 50 procent av kostnaden. Regeringen arbetar med att förändra sociala attityder och förbättra integrationen av personer med funktionsnedsättning. Det finns ett begränsat antal skolor för barn med särskilda utbildningsbehov. Studenter med funktionsnedsättningar går därför istället i vanliga skolor, där fysisk tillgänglighet kan utgöra ett stort problem.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Malaysia

Tillsammans med övriga EU-länder verkar Sverige för att Malaysia ska tillträda relevanta konventioner om mänskliga rättigheter. EU arbetar även för främjande av yttrandefrihet och jämställdhet och följer situationen för människorättsförsvarare. EU:s särskilde sändebud för

religions- och övertygelsefrihet Jan Figel besökte i november 2018 Malaysia för dialog med myndigheter, civilsamhällesorganisationer och religiösa företrädare. Flera FN-organ finns på plats i Malaysia, bland annat UNDP, UNFPA, UNHCR, Unicef och WHO.

Den nya regeringen har utlovat att ratificera de återstående sju internationella konventionerna om mänskliga rättigheter ICCPR, ICESCR, ICERD, CAT, ICED, ICC och flyktingkonventionen. Efter omfattande demonstrationer i november 2018 anordnade av oppositionen har regeringen dock meddelat att ICERD inte ska ratificeras. Enligt oppositionen skulle en ratificering av ICERD kunna medföra att den positiva särbehandlingen av malajerna hotas.

Malaysia granskades i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) i november 2018. Sverige gav rekommendationer om att avskaffa dödsstraffet och kroppsbestraffning samt att upphäva samtliga av Malaysias reservationer till Konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering mot kvinnor. Malaysia noterade rekommendationerna.

VIII. Ratificering av centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR), det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet är Malaysia inte part till.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, ICESCR) och det fakultativa protokollet om enskild klagorätt är Malaysia inte part till.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination*, ICERD) är Malaysia inte part till.

Konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*, CEDAW) ratificerades år 1995. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt är Malaysia inte part till.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, CAT) och det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr är Malaysia inte part till.

Konventionen om barnets rättigheter (*Convention on the Rights of the Child*, CRC) ratificerades år 1995. Det fakultativa protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter och det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2012.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, CRPD) ratificerades år 2010.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances*, ICED) är Malaysia inte part till.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) och det tillhörande protokollet är Malaysia inte part till.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court*) är Malaysia inte part till.